

بررسی تأثیر قاچاق کالا بر امنیت اقتصادی

مهدی روزبه^۱، عباس رئیسی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۸/۰۲

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر قاچاق کالا بر امنیت اقتصادی کشور انجام پذیرفت. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ طرح و روش پژوهش، توصیفی - همبستگی بوده و جامعه آماری شامل کارکنان پلیس آگاهی نیروی انتظامی و دانشجویان دانشکده فرماندهی و ستاد دانشگاه علوم انتظامی امین بودند که با استفاده از جدول کوکران ۱۲۰ نفر به عنوان نمونه و به شیوه تصادفی ساده انتخاب گردیدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بود که برای بررسی روایی پرسشنامه موردنظر از روایی محتوایی استفاده شد و پایایی ابزار توسط آزمون آلفای کرونباخ بررسی و ۰/۸۸ محاسبه گردید. در این پژوهش، جهت آزمون فرضیه‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی نظیر میانگین، فراوانی و پیرسون بهره گرفته شده است. نتایج نشان داد که قاچاق کالا بر ابعاد امنیت اقتصادی تأثیرگذار است به نحوی که با افزایش قاچاق کالا میزان مشارکت مردمی، ثبات سیاسی، سلامت نظام حقوقی، سلامت نظام اداری، دسترسی سریع کشورها به کالاهای ضروری و راهبردی کشور و میزان رشد اقتصادی کشور کاهش می‌یابد. از طرفی با افزایش قاچاق کالا، میزان خشونت سیاسی کشور افزایش می‌یابد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

واژگان کلیدی: امنیت اقتصادی، قاچاق، کالا، تولید داخلی

۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد فرماندهی و مدیریت انتظامی دانشگاه علوم انتظامی امین m.rouzbeh.1395@gmail.com

۲ - دانشجوی دکتری علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان abbas.raisi1362@gmail.com

مقدمه

امنیت بستر بالندگی هر جامعه‌ای است و انسان‌ها همواره در طول تاریخ از تمامی ابزارها و امکانات مادی و معنوی‌شان برای تحقق آن استفاده کرده‌اند و به همین انگیزه نیز دولت تشکیل داده‌اند. نیاز به امنیت پس از نیازهای جسمانی، اساسی‌ترین نیاز بشر است و فقط با داشتن امنیت است که رشد و تعالی فردی و جمعی محقق می‌گردد. براین اساس تلاش مستمر برای تأمین امنیت و یا گسترش دامنه آن یکی از مهم‌ترین اولویت‌های کشورهای در عرصه روابط بین‌الملل است و تأمین امنیت ملی در بالاترین حد یکی از نگرانی‌های دولت‌ها است (بوزان، ۱۳۷۸: ۹). هرودت، مورخ بزرگ یونانی نقل می‌کند که در زمان هخامنشیان، بعضی از کالاها در انحصار دولت بوده است. همچنین، هخامنشیان منابع مالی دولت را از أخذ عوارض در اسکله، بنادر، میدان‌های فروش بار و نیز تجارت داخلی تأمین می‌کرده‌اند. در زمان اشکانیان نیز کالاهایی که وارد کشور می‌شد، در دفاتری ثبت می‌کردند و از دارندگان کالا عوارض دریافت می‌کردند. در زمان ساسانیان نیز أخذ عوارض و باج راهداری از کالاهای بازرگانی و کاروان‌ها همچنان معمول بوده و شاهراه ابریشم در سایه امنیت بازرگانی رونق داشته است. به نظر می‌رسد در این دوران حقوق گمرکی به ده درصد میزان یا بهای کالا افزایش یافته است (جمعی از نویسندگان، ۱۳۸۱: ۲۰). با این همه در خصوص اینکه دقیقاً از چه زمانی پدیده قاچاق و گریز از پرداختن عوارض قانونی نقل و انتقال کالا آغاز شده است، اطلاعات روشن تاریخی در دست نیست، اما آنچه مسلم است این است که با ظهور تمدن‌های بزرگ در جهان که پیامد آن رونق کسب و تجارت و بازرگانی بود پدیده قاچاق نیز در مشرق زمین و به‌طور مشخص در خاورمیانه، بروز پیدا کرد. تمدن سومری که از قدیمی‌ترین تمدن‌های جهان به‌شمار می‌رود، مراکز بزرگ تجاری از جمله بابل، اور و نیپور را بنیان گذاردند. آنان منطقه وسیعی از

عربستان، افغانستان، ایران، ارمنستان و قبرس را تحت پوشش فعالیت‌های تجاری خود قرار دادند. در همین زمان دزدی، تقلب و بهره وام به‌عنوان مظاهر قاچاق ظاهر شدند. سومری‌ها برای جلوگیری از دزدی از کاروان‌های تجاری، کاروانی مسلح ترتیب داده بودند که همراه کاروان‌های بازرگانی حرکت می‌نمودند و از آن‌ها در برابر دزدان و راهزنان محافظت می‌کرد.

به علت وجود برخی خلاءهای قانونی، فساد اداری، ضعف دستگاه قضایی، ضعف دستگاه‌های نظارتی و... باعث شده تا قاچاق کالا به داخل کشور در ابعاد گسترده انجام شود. باندهای قدرتمند قاچاق کالا نیز با استفاده از این موقعیت و به کمک دست‌های پنهان پشت پرده توانسته‌اند، حجم عظیمی از کالاها که بعضاً کیفیت آن‌ها بسیار پایین است را وارد کشور نموده و از این راه سود سرشاری را نصیب خود نمایند. هر چند ورود کالای قاچاق از مبادی غیررسمی (مرزهای زمینی، اسکله‌های غیرمجاز، ته لنجی و...) نیز انجام می‌شود، اما حجم و ارزش آن در مقایسه با کالای قاچاقی که به صورت کانتینری و از طریق مبادی گمرکی وارد کشور می‌شود، بسیار ناچیز است که در این رابطه (مقام معظم رهبری) در سال‌های اخیر و در پی تحریم‌های اقتصادی شدید کشورهای غربی به رهبری آمریکا مقام معظم رهبری بارها در بیانات به توجه مسئولان و مردم در خصوص اقتصاد مقاومتی و حمایت از تولیدات داخلی تأکید کردند که نه تنها حمایتی از صنایع داخلی (غیر از خودروسازان وابسته به دولت) نشد، بلکه حجم زیاد کالای قاچاق ارزان قیمت و بی‌کیفیت موجب شد تا ضمن رکود اقتصادی تعداد زیادی از صنایع داخلی ورشکسته تعطیل شوند. این تحقیق در صدد است تا مشخص نماید کالای قاچاق چه تأثیری بر امنیت اقتصادی جمهوری اسلامی ایران می‌گذارد. پدیده قاچاق یکی از عوامل تهدید کننده نظم و امنیت در جامعه می‌باشد (محمودی، ۱۳۸۸: ۳۶).

ورود کالای قاچاق از طریق ابعاد منفی را می‌توان از زوایای متفاوتی بررسی کرد، قاچاق کالا از بعد سیاسی نقطه منفی در کشورها تلقی می‌شود؛ قاچاق کالا از بعد اجتماعی باعث برهم خوردن تعادل اجتماعی و درآمدی در میان اقشار جامعه می‌شود و موجب طبقه‌ای ثروتمند و در عین حال منفور در جامعه است. قاچاق کالا از بعد اقتصادی نیز ضربات مهلکی به اقتصاد جامعه وارد می‌آورد. قاچاق کالا غیرمستقیم در سرمایه‌گذاری ملی کشور تأثیر منفی دارد. با ورود کالاهای قاچاق (با قیمت پایین) تولید ملی ضربه می‌خورد و تقاضا برای محصولات تولید داخل کاهش می‌یابد و به دنبال آن سودآوری و در نهایت سرمایه‌گذاری در بخش تولید داخلی کاهش می‌یابد. کاهش سرمایه‌گذاری نیز باعث کاهش اشتغال می‌شود و میزان بیکاری را افزایش خواهد داد. با افزایش بیکاری، بحران‌های اجتماعی و تبعات ناشی از آن نیز افزایش خواهد یافت. در واقع، با افزایش قاچاق کالا بحران‌های اجتماعی افزایش می‌یابد و در نهایت امنیت ملی به خطر می‌افتد. یکی از ابعاد بسیار مهم قاچاق کالا تأثیر منفی آن در امنیت ملی است. قاچاق کالا به طرق مستقیم و غیرمستقیم امنیت ملی کشورها را تهدید می‌کند. قاچاقچیان برای فعالیت‌های پنهانی خود مجرای بسیار خوبی برای رخنه به اقتصاد، فرهنگ، بهداشت و ... جامعه دارند. اصولاً هدف و انگیزه اصلی قاچاق سودآوری است و قاچاقچیان برای نیل به این هدف تمامی اصول اخلاقی، ملی و مذهبی را زیر پا می‌گذارند. از سوی دیگر، قاچاق کالا یکی از بهترین راه‌های ورود ابزارهای تهاجم فرهنگی به داخل کشور است. دشمنان کشور با هدف ضربه به فرهنگ و از طریق قاچاق غیرقانونی کالا به داخل کشور به ورود انواع و اقسام ابزارهای تهاجم فرهنگی به کشور اقدام می‌نمایند. بدین ترتیب، نسل جوان جامعه آماج این تلاش‌ها قرار می‌گیرد و آنان به ارزش‌ها و آداب و سنن و مذهب کمتر روی می‌آورند. قاچاق کالا همچنین ممکن است از طریق ایجاد بیماری‌های فراگیر در میان مردم، بهداشت جامعه را در معرض تهدید قرار دهد. ورود گوشت‌های آلوده که طی

سال‌های اخیر با ظاهری قانونی به داخل کشور وارد شد، نمونه‌ای از آن است. کالاهای وارداتی غیربهداشتی و غیراستاندارد نیز سلامت جامعه را به خطر می‌اندازد (سیف، ۱۳۸۷: ۸۳).

از جمله کالاهایی که در دوران باستان مورد قاچاق قرار می‌گرفتند می‌توان از ابریشم، عطر، صندل، کندر، میخک و فلفل یاد کرد. در آن زمان، قسمت مهمی از کالاها از طریق دریا حمل می‌شد. لذا دزدان دریایی به‌عنوان قاچاقچی در دریا فعالیت خود را آغاز کردند. در این میان، معروف‌ترین قاچاقچیان و دزدان دریایی فینیقی‌ها بودند که تجار به شدت از آنها وحشت داشتند (بیابانی، ۱۳۹۱: ۲۸). برخی از حقوقدانان قاچاق را در سه دسته تقسیم کرده‌اند: ابتدا قاچاق محض؛ بدین معنا که قانون‌گذار فعل مجرمانه‌ای را صریحاً قاچاق دانسته و برای آن مجازات تعیین کرده است؛ مانند اسلحه و مهمات. دوم اعمال در حکم قاچاق؛ که غیرمستقیم قاچاق تلقی شده‌اند، مانند؛ وارد کردن لباس‌هایی که استفاده از آنها در ملاء عام خلاف شرع است و سوم قاچاق ناشی از تخلفات گمرکی به مفهوم تخطی از ضوابط گمرک؛ نظیر اظهار خلاف واقع درباره مشخصات کالای وارداتی (ولیدی، ۱۳۸۲: ۱۷-۱۵).

به موازات رشد مطالعات تجربی در زمینه تجارت غیرقانونی، پدیده قاچاق طی سال‌های ۱۹۶۰ و پس از آن مورد توجه نظریه پردازان تجارت بین‌الملل قرار گرفت. اولین دیدگاه نظری در زمینه قاچاق توسط بهاگواتی و هانسن مطرح شد. نتایج تحقیقات این دو نشان می‌دهد که در حالت عدم همزمانی قاچاق و تجارت قانونی، قاچاق کالا به کاهش رفاه منجر می‌شود. تحت شرایط خاصی امکان افزایش رفاه نیز وجود دارد. این در حالی است که به هنگام وقوع توأمان تجارت قانونی و قاچاق، قاچاق کالا لزوماً رفاه اجتماعی را کاهش می‌دهد. بهاگواتی و سرینیواسان در مقاله دیگری در قالب یک مدل ریاضی با تأکید بر این نکته که به هنگام محدود شدن تجارت قانونی و وجود قاچاق تحت شرایط رقابتی، قاچاق می‌تواند رفاه را کاهش یا

افزایش دهد، نتایج بهاگواتی و هانسن را مورد تأیید قرار دادند. شیخ با تعدیل فرضیات مدل بهاگواتی و هانسن، آثار رفاهی قاچاق را در تحلیل جداگانه‌ای مورد بررسی قرار داد. وی نتایج به دست آمده توسط بهاگواتی و هانسن را نقد کرده و معتقد است که در حالت همزمانی تجارت قانونی و قاچاق با فرض آن که قاچاق علاوه بر هزینه‌های خطر ضبط و مصادره کالاهای قاچاق از همان عوامل تولیدی که در فعالیت‌های قانونی مورد استفاده قرار می‌گیرند، استفاده کند، رفاه افزایش یا کاهش می‌یابد. در سال‌های بعد، تلاش‌هایی از سوی پیت برای تبیین علت قاچاق صورت گرفت. پیت در مدل نابرابری قیمت نشان داد که در حالت همزمانی تجارت قانونی و قاچاق بنگاه‌ها زمانی تحت شرایط رقابتی مبادرت به قاچاق کالا می‌نمایند که شرط قرار گرفتن بنگاه‌ها در نقطه تعادلی بلند مدت، تفاوت قیمت، میان قیمت داخلی قاچاق و قیمت شامل تعرفه است. براساس پدیده نابرابری قیمت در مقاله پیت، سوربی و جانسن رابطه میان ساختار بازار و مکانیزم اجرایی مبارزه با فرار تعرفه‌ای را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های این محققان نشان می‌دهد که قاچاق رفاه را افزایش می‌دهد، میزان رفاه به‌طور مستقیم با درجه رقابتی بودن بازار و به‌طور غیرمستقیم با مکانیزم اجرایی مبارزه با فرار تعرفه‌ای رابطه دارد. در پی تبیین آثار قاچاق «تئوری اقتصادی قاچاق» نورتن نیز در مقاله‌ای با عنوان کالاهای کشاورزی میان کشورهای جامعه اقتصادی اروپاست. وی با ارائه یک مدل نظری نشان می‌دهد که با افزایش نرخ تعرفه در ورود کالا به بازار داخلی با فرض عدم کشف قاچاق، مقدار قاچاق نیز افزایش می‌یابد. همچنین اقدامات، مبارزه با قاچاق به صورت افزایش نرخ جریمه، حجم قاچاق را کاهش می‌دهد و انگیزه را برای تجارت قانونی تقویت می‌نماید. مکتب سوداگران، نخستین بار به مباحث نظری و تجربی قاچاق کالا پرداخته است این مکتب که از قرن ۱۶ تا اواسط قرن ۱۸ در اروپا رواج یافت بهترین راه ثروتمند شدن یک کشور را صدور کالا بیش از ورود آن می‌دانست در این راه بود که گمرکات به

حمایت از تولیدات داخلی شتافت و کنترل دولت بر تجارت با تهدید واردات و تشویق صادرات افزایش پیدا کرد (سالواتوره، ۱۳۷۴: ۲۱).

طبیعیون بر خلاف سوداگران، مداخله دولت در اقتصاد را مردود دانستند و منبع ثروت را در کشاورزی و طبیعت جستجو کردند. آنها بر آزادی در فعالیت‌های اقتصادی داخلی و خارجی و حذف گمرک و قوانین دست و پا گیر تجاری تأکید داشتند، بالاخره کلاسیک‌ها هم مالیات غیرسنجیده را سبب گرایش به قاچاق دانسته و تجارت آزاد را به معنی تقسیم تولید و کار بین‌المللی و مفید به حال اقتصاد کشورها تلقی می‌کردند. این مکتب اولین بار توانست با ارائه قوانینی کار آمد، تولید و تجارت را رشد دهد و صدور کالایی را تجویز کند که متناسب با توان و توصیه به ورود کالایی کند که کارایی تولید آن در داخل کمتر بود، نظریه مزیت مطلق کلاسیک‌ها بعدها توسط ریکاردو کامل شد و به نظریه‌ی تجارت آزاد مبتنی بر اصل مزیت نسبی تبدیل شد. این نظریه متضمن دو فایده بود: اول اینکه تجارت فراهم کننده امکان استفاده از کالاهای خارج از توان تولید داخل است و دوم آنکه با تخصصی‌تر شدن تولید و تجارت کشورها تولید و اشتغال جهانی هم بهتر خواهد شد (رازینی، ۱۳۷۸: ۲۰-۲۲).

نتایج تحقیقات این دو نشان می‌دهد که در حالت عدم همزمانی قاچاق و تجارت قانونی، قاچاق کالا به کاهش رفاه منجر می‌شود. البته تحت شرایط خاصی امکان افزایش رفاه نیز وجود دارد. این در حالی است که به هنگام وقوع توأمان تجارت قانونی و قاچاق، قاچاق کالا لزوماً رفاه اجتماعی را کاهش می‌دهد. در سال‌های بعد تلاش‌هایی از سوی پیت برای تبیین علت قاچاق صورت گرفت. پیت در مدل نابرابری قیمت نشان داد که در حالت همزمانی تجارت قانونی و قاچاق بنگاه‌ها زمانی تحت شرایط رقابتی مبادرت به قاچاق کالا می‌نمایند که شرط قرار گرفتن بنگاه‌ها در نقطه -

تعادلی بلندمدت، تفاوت قیمت میان قیمت داخلی قاچاق و قیمت شامل تعرفه است. امنیت اقتصادی به عنوان مهم ترین شاخص توسعه نیافتگی دو بعد دارد:

۱. **امنیت سرمایه گذاری:** امنیت سرمایه گذاری چارچوب نهادینه ای از شرایط اجتماعی، سیاسی و حقوقی است که اعتماد پس اندازکنندگان و سرمایه گذاران را جلب کرده و امنیت جانی افراد و امنیت حقوقی معاملات را تضمین می کند. این شاخص - های کلی عبارتند از:

۱/۱- برقراری ثبات سیاسی در پرتو ثبات دولت و عملکرد اقتصاد (ثبات سیاسی و سیاست گذاری صحیح اقتصادی)

۱/۲- مشارکت مردمی در پرتو آزادی های مدنی، حقوقی و سیاسی

۱/۳- نظام حقوقی سالم در پرتو حاکمیت قانون و کاهش خطر ابطال قراردادها توسط دولت

۱/۴- نظام اداری سالم در پرتو کاهش میزان فساد مالی

۱/۵- کاهش میزان خشونت سیاسی در پرتو کاهش تنش های قومی، خطر جنگ ها و منازعات داخلی و میزان تروریسم سیاسی.

۲. **امنیت اشتغال و درآمد:** امنیت اشتغال و درآمد، به معنای طرد هرگونه فشار خارج از کنترل افراد یک جامعه در مسیر اشتغال و کسب درآمد برای دستیابی به سطح متوسط رفاه اقتصادی آن جامعه است. طبیعی است امنیت اشتغال و درآمد در امتداد یا همراه با امنیت سرمایه گذاری امکان پذیر خواهد بود. بنابراین، شاخص های پنجگانه برای امنیت سرمایه گذاری باید ملاک در این سطح از امنیت باشد. در ادبیات اقتصادی بعد دیگری نیز برای امنیت اقتصادی در نظر گرفته شده، که در دستور کار امنیت ملی هر کشور قرار دارد. این بعد را می توان امنیت اقتصادی دولت نامید؛ که با دو شاخص دسترسی سریع کشورها به کالاهای ضروری و راهبردی و رشد نسبی اقتصادی کشور ارزیابی می شود (رازینی، ۱۳۷۸، ۲۲-۲۰).

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی

بین قاچاق کالا و امنیت اقتصادی رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

بین قاچاق کالا و ثبات سیاسی رابطه وجود دارد.

بین قاچاق کالا و مشارکت مردمی رابطه وجود دارد.

بین قاچاق کالا و میزان سلامت نظام حقوقی رابطه وجود دارد.

بین قاچاق کالا و میزان سلامت نظام اداری رابطه وجود دارد.

بین قاچاق کالا و میزان میزان خشونت سیاسی رابطه وجود دارد.

بین قاچاق کالا و میزان دسترسی سریع کشورها به کالاهای ضروری و راهبردی رابطه وجود دارد.

بین قاچاق کالا و رشد اقتصادی کشور رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی

در این پژوهش، از روش تحقیق پیمایشی استفاده شده است و همچنین برای بررسی رابطه، از آزمون‌های همبستگی بهره گرفته شد. تحقیقات همبستگی برای کسب اطلاع از وجود رابطه بین متغیرها انجام می‌پذیرد؛ ولی در آنها الزاماً کشف رابطه علت و معلولی مورد نظر نیست. در تحقیق همبستگی بر کشف وجود رابطه بین دو گروه از اطلاعات تأکید می‌شود. جامعه آماری در این تحقیق، کارکنان شاغل در رسته آگاهی (دانشجویان دافوس و کارکنان پلیس آگاهی ناجا) می‌باشد. به‌طور کلی، شیوه نمونه‌گیری در این پژوهش، از نوع نمونه‌گیری تصادفی ساده می‌باشد و برای تعیین حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه‌ها ۱۲۰ نفر در نظر گرفته شد. در این پژوهش، جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه استاندارد امنیت اقتصادی استفاده شده است که برای تعیین روایی آن از روایی محتوایی استفاده شد و همچنین برای

سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ بهره گرفته شد و این ضریب برای پرسشنامه مذکور ۰/۸۸ محاسبه گردید و در نتیجه ضریب پایایی پرسشنامه مناسب است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون ضریب همبستگی پیرسون به منظور بررسی رابطه بین متغیرها بهره گرفته شد.

یافته‌ها

توصیف پاسخگویان

جدول شماره ۱: توزیع پاسخگویان بر حسب سن

درصد	فراوانی	سن
۶۷	۸۱	۴۰ - ۳۱ سال
۳۳	۳۹	بالای ۴۰ سال
۱۰۰	۱۲۰	جمع

یافته‌ها نشان داد که از ۱۰۰ درصد پاسخگویان ۶۷ درصد از ۴۰ - ۳۱ ساله و ۳۳ درصد بالای ۴۰ سال بوده‌اند.

جدول شماره ۲: توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات

درصد	فراوانی	تحصیلات
۷۲	۸۷	لیسانس
۲۸	۳۳	کارشناسی ارشد و بالاتر
۱۰۰	۱۲۰	جمع

۲۹ درصد از پاسخگویان دارای تحصیلات کارشناسی هستند و ۲۸ درصد نیز تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر داشته‌اند.

جدول شماره ۳: توزیع پاسخگویان بر حسب سابقه خدمت

درصد	فراوانی	سابقه خدمت
۷۸	۱۰۵	۱۱ تا ۲۰ سال
۱۳	۱۵	۲۱ تا ۳۰ سال
۱۰۰	۱۲۰	جمع

۸۷ درصد از پاسخگویان دارای سابقه کاری بین ۱۱ تا ۲۰ سال هستند و ۱۳ درصد نیز ۲۱ تا ۳۰ سال سابقه کار دارند.

ب- بررسی فرضیه‌ها

جدول شماره ۴: ضریب همبستگی پیرسون بین ثبات سیاسی و قاچاق کالا

سطح معناداری	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۱	-۰/۲۵۷

با توجه به جدول فوق همان‌گونه که مشاهده می‌شود. ضریب همبستگی پیرسون بین ثبات سیاسی و قاچاق کالا $-۰/۲۵۷$ با سطح معنی داری $\text{sig} = ۰/۰۰۱$ است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش قاچاق کالا ثبات سیاسی کاهش می‌یابد.

جدول شماره ۵- خلاصه مدل برای رابطه قاچاق کالا و ثبات سیاسی کشور

مدل	R	R ^۲ مربع	R ^۲ مربع تعدیل شده	اشتباه معیار نمره
۱	-۰/۲۵۷	۰/۰۶۶	۰/۰۶۳	۷/۹۶۸۴۱

ضریب همبستگی پیرسون بین این دو متغیر برابر با $-۰/۲۵۷$ و ضریب تعیین (r^2) برابر با $۰/۰۶۳$ می‌باشد به عبارت دیگر قاچاق کالا می‌تواند $۶/۳$ درصد از تغییرات ثبات سیاسی کشور را تبیین کند.

جدول شماره ۶- ضرایب رگرسیون برای قاچاق کالا و ثبات سیاسی کشور

سطح معنی داری	T	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد شده		مدل
		بتا	اشتباه معیار	B	
۰/۷۷۴	-۰/۲۸۸		۲/۰۴۴	۰/۵۵۸	عدد ثابت
۰/۰۰۱	۴/۵۵۴	۰/۲۵۷	۰/۵۸۲	۲/۶۵۲	ثبات سیاسی کشور

طبق جدول فوق معادله رگرسیون به صورت زیر به دست می آید:

(قاچاق کالا) $۲/۶۵۲ - ۰/۵۵۸$ - ثبات سیاسی کشور

طبق معادله فوق، با یک واحد افزایش در قاچاق کالا، ثبات سیاسی کشور حدود $۲/۶$ واحد کاهش می یابد.

جدول شماره ۷: ضریب همبستگی پیرسون بین مشارکت مردمی و قاچاق کالا

سطح معنی داری	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۱	-۰/۲۰۳

با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می شود، ضریب همبستگی پیرسون بین مشارکت مردمی و قاچاق کالا $-۰/۲۰۳$ - با سطح معنی داری $\text{sig} = ۰/۰۰۱$ است. بنابراین، می توان نتیجه گرفت که با افزایش قاچاق کالا، مشارکت مردمی کاهش می یابد.

جدول شماره ۸- خلاصه مدل برای تأثیر قاچاق کالا بر مشارکت مردمی

مدل	R	R مربع	R مربع تعدیل شده	اشتباه معیار نمره
۱	-۰/۲۰۳	۰/۰۴۱	۰/۰۳۸	۸/۰۷۵۰۴

ضریب همبستگی پیرسون بین این دو متغیر برابر با $-۰/۲۰۳$ و ضریب تعیین ($F2$) برابر با $۰/۰۳۸$ می باشد بعبارت دیگر قاچاق کالا می تواند $۳/۸$ درصد از تغییرات مشارکت مردمی را تبیین کند.

جدول شماره ۹- ضرایب رگرسیون برای مشارکت مردمی

سطح معنی داری	T	ضرایب استاندارد شده		مدل
		بتا	اشتباه معیار B	
۰/۲۴۶	۱/۱۶۳		۱/۸۴۸	عدد ثابت
۰/۰۰	۳/۵۴۰	۰/۲۰۳	۰/۶۵۱	مشارکت مردمی

طبق جدول فوق معادله رگرسیون به صورت زیر به دست می آید:

$$\text{(قاچاق کالا)} = ۲/۳۰۴ - ۲/۱۴۹ = \text{مشارکت مردمی}$$

طبق معادله فوق، با یک واحد افزایش در قاچاق کالا، مشارکت مردمی حدود $۲/۳$ واحد کاهش می یابد.

جدول شماره ۱۰: ضریب همبستگی پیرسون بین میزان سلامت نظام حقوقی و قاچاق کالا

سطح معناداری	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۱	-۰/۳۱۲

با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می شود، ضریب همبستگی پیرسون بین میزان سلامت نظام حقوقی و قاچاق کالا $-۰/۳۱۲$ با سطح معنی داری $\text{sig } ۰/۰۰۱$ است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که با افزایش قاچاق کالا، میزان سلامت نظام حقوقی کاهش می یابد.

جدول شماره ۱۱- خلاصه مدل برای تاثیر قاچاق کالا بر میزان سلامت نظام حقوقی

مدل	R	R مربع	R مربع تعدیل شده	اشتباه معیار نمره
۱	-۰/۳۱۲	۰/۰۵۷	۰/۰۵۴	۸/۰۰۸۸۵

ضریب همبستگی پیرسون بین این دو متغیر برابر با $-۰/۳۱۲$ و ضریب تعیین (r^2) برابر با $۰/۰۵۴$ می باشد بعبارت دیگر قاچاق کالا می تواند $۵/۴$ درصد از تغییرات میزان سلامت نظام حقوقی را تبیین کند.

جدول شماره ۱۲- ضرایب رگرسیون برای میزان سلامت نظام حقوقی

سطح معنی داری	T	ضرایب استاندارد شده		مدل
		ضرایب استاندارد شده	B	
۰/۰۰۱	۳/۴۷۰	۱/۱۶۰	۱/۰۲۴	عدد ثابت
۰/۰۰۱	۴/۱۹۴	۰/۲۳۸	۰/۳۷۵	میزان سلامت نظام حقوقی

طبق جدول فوق معادله رگرسیون به صورت زیر به دست می آید:

$$\text{قاچاق کالا} = ۱/۰۵۷۲ - ۴/۰۲۴ = \text{میزان سلامت نظام حقوقی}$$

طبق معادله فوق، با یک واحد افزایش در قاچاق کالا، میزان سلامت نظام حقوقی حدود $۱/۶$ واحد کاهش می یابد.

جدول شماره ۱۳: ضریب همبستگی پیرسون بین میزان خشونت سیاسی و قاچاق کالا

سطح معنی داری	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۱	+۰/۱۸۲

با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می شود، ضریب همبستگی پیرسون بین میزان خشونت سیاسی و قاچاق کالا $+۰/۱۸۲$ با سطح معناداری $\text{sig} = ۰/۰۰۱$ است.

بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش قاچاق کالا، میزان خشونت سیاسی کشور افزایش می‌یابد.

جدول شماره ۱۴- خلاصه مدل برای تأثیر قاچاق کالا بر میزان خشونت سیاسی

مدل	R	R مربع	R مربع تعدیل شده	اشتباه معیار نمره
۱	۰/۱۸۲	۰/۰۴۱	۰/۰۳۸	۸/۰۷۵۰۴

ضریب همبستگی پیرسون بین این دو متغیر برابر با $0/167+$ و ضریب تعیین (r^2) برابر با $0/038$ می‌باشد به عبارت دیگر قاچاق کالا می‌تواند $3/8$ درصد از تغییرات میزان خشونت سیاسی را تبیین کند.

جدول شماره ۱۵- ضرایب رگرسیون برای میزان خشونت سیاسی

سطح معنی داری	T	ضرایب استاندارد شده		مدل
		ضرایب استاندارد شده بتا	B اشتباه معیار	
۰/۰۰۱	۸/۱۴۹		۰/۸۲۸	عدد ثابت ۶/۷۴۴
۰/۰۱۱	۲/۵۵۸	۰/۱۴۸	۰/۴۷۸	میزان خشونت سیاسی ۱/۲۴۵

طبق جدول فوق معادله رگرسیون به صورت زیر به دست می‌آید:

$$\text{قاچاق کالا} = 6/744 + 1/245 \times \text{میزان خشونت سیاسی}$$

طبق معادله فوق، با یک واحد افزایش در قاچاق کالا، میزان خشونت سیاسی

حدود $1/2$ واحد افزایش می‌یابد.

جدول شماره ۱۶: ضریب همبستگی پیرسون بین میزان سلامت نظام اداری و قاچاق کالا

سطح معنی داری	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۱	-۰/۲۱۲

با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می شود، ضریب همبستگی پیرسون بین میزان سلامت نظام اداری و قاچاق کالا $-0/212$ با سطح معناداری $sig 0/001$ = است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که با افزایش قاچاق کالا، میزان سلامت نظام اداری کاهش می یابد.

جدول شماره ۱۷- خلاصه مدل برای تأثیر قاچاق کالا بر میزان سلامت نظام اداری

مدل	R	R مربع	R مربع تعدیل شده	اشتباه معیار نمره
۱	$-0/212$	$0/066$	$0/063$	۷/۹۶۸۴۱

ضریب همبستگی پیرسون بین این دو متغیر برابر با $-0/212$ و ضریب تعیین (r^2) برابر با $0/063$ می باشد بعبارت دیگر قاچاق کالا می تواند $6/3$ درصد از تغییرات میزان سلامت نظام اداری را تبیین کند.

جدول شماره ۱۸- ضرایب رگرسیون برای میزان سلامت نظام اداری

سطح معنی داری	T	ضرایب استاندارد شده		مدل
		ضرایب استاندارد شده بتا	اشتباه معیار B	
$0/001$	۴/۲۷۱		$1/321$	عدد ثابت
$0/022$	۲/۲۹۹	$0/133$	$0/445$	میزان سلامت نظام اداری

طبق جدول فوق معادله رگرسیون به صورت زیر به دست می آید:

(قاچاق کالا) $-1/024 - 0/643 =$ میزان سلامت نظام اداری

طبق معادله فوق، با یک واحد افزایش در قاچاق کالا، میزان سلامت نظام اداری

حدود ۱ واحد کاهش می یابد.

جدول شماره ۱۹: ضریب همبستگی پیرسون بین میزان دسترسی سریع کشور به کالاهای ضروری و راهبردی و قاچاق کالا

سطح معناداری	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۱	-۰/۱۴۰

با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می شود، ضریب همبستگی پیرسون بین میزان دسترسی سریع کشور به کالاهای ضروری و راهبردی و قاچاق کالا $-۰/۱۳۳$ با سطح معناداری $\text{sig} = ۰/۰۰۱$ است. بنابراین، می توان نتیجه گرفت که با افزایش قاچاق کالا، میزان دسترسی سریع کشورها به کالاهای ضروری و راهبردی کشور کاهش می یابد.

جدول شماره ۲۰- خلاصه مدل برای تاثیر قاچاق کالا بر میزان دسترسی سریع کشور به کالاهای ضروری و راهبردی

مدل	R	R مربع	R مربع تعدیل شده	اشتباه معیار نمره
۱	-۰/۱۴۰	۰/۰۲۰	۰/۰۱۶	۸/۱۶۵۲۴

ضریب همبستگی پیرسون بین این دو متغیر برابر با $-۰/۱۴۰$ و ضریب تعیین (r^2) برابر با $۰/۰۱۶$ می باشد، به عبارت دیگر قاچاق کالا می تواند $۱/۶$ درصد از تغییرات میزان دسترسی سریع کشور به کالاهای ضروری و راهبردی را تبیین کند.

جدول شماره ۲۱- ضرایب رگرسیون برای میزان دسترسی سریع کشور به کالاهای ضروری و راهبردی

سطح معنی داری	T	ضرایب استاندارد شده		مدل	
		بتا	B		
۰/۰۰۱	۴/۱۸۶		۱/۳۱۶	۵/۵۱۰	عدد ثابت
۰/۰۱۶	۲/۴۱۷	۰/۱۴۰	۰/۳۹۱	۰/۹۴۴	میزان دسترسی سریع کشور به کالاهای ضروری و راهبردی

طبق جدول فوق معادله رگرسیون به صورت زیر به دست می آید:

(قاچاق کالا) $0/944 - 0/510$ - میزان دسترسی سریع کشورها به کالاهای ضروری و راهبردی

طبق معادله فوق، با یک واحد افزایش در قاچاق کالا، میزان دسترسی سریع کشور به کالاهای ضروری و راهبردی حدود ۱ واحد کاهش می یابد.

جدول شماره ۲۲: ضریب همبستگی پیرسون بین رشد اقتصادی کشور و قاچاق کالا

سطح معناداری	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۱	-۰/۱۸۴

با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می شود، ضریب همبستگی پیرسون بین رشد اقتصادی کشور و قاچاق کالا $-0/184$ با سطح معناداری $\text{sig} = 0/001$ است. بنابراین، می توان نتیجه گرفت که با افزایش قاچاق کالا، میزان رشد اقتصادی کشور کاهش می یابد.

جدول شماره ۲۳- خلاصه مدل برای تأثیر قاچاق کالا بر رشد اقتصادی کشور

مدل	R	R ^۲ مربع	R ^۲ مربع تعدیل شده	اشتباه معیار نمرة
۱	-۰/۱۸۴	۰/۰۳۴	۰/۰۳۱	۸/۱۰۵۸۸

ضریب همبستگی پیرسون بین این دو متغیر برابر با $0/184-$ و ضریب تعیین (r^2) برابر با $0/031$ می‌باشد، به عبارت دیگر قاچاق کالا می‌تواند $3/1$ درصد از تغییرات رشد اقتصادی کشور را تبیین کند.

جدول شماره ۲۴- ضرایب رگرسیون برای رشد اقتصادی کشور

سطح معنی داری	T	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد شده		مدل
		بتا	اشتباه معیار	B	
0/268	1/109		2/011	2/229	عدد ثابت
0/001	3/197	0/184	0/497	3/588	رشد اقتصادی کشور

طبق جدول فوق معادله رگرسیون به صورت زیر به دست می‌آید:

(قاچاق کالا) $1/588 - 2/229$ - رشد اقتصادی

طبق معادله فوق، با یک واحد افزایش در قاچاق کالا، رشد اقتصادی حدود $3/6$ واحد کاهش می‌یابد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاکی از آن است که بین قاچاق کالا و امنیت اقتصادی رابطه معنادار وجود دارد و با افزایش قاچاق کالا امنیت اقتصادی کشور ضعیف می‌شود. در این پژوهش امنیت اقتصادی در هفت بعد شامل ثبات سیاسی، مشارکت مردمی، میزان سلامت نظام حقوقی، میزان سلامت نظام اداری، خشونت سیاسی، دسترسی سریع کشورها به کالاهای ضروری و راهبردی و رشد اقتصادی کشور که هر کدام یکی از فرضیات را تشکیل می‌دادند مورد بررسی قرار گرفت و نتایج بیانگر این است که با افزایش قاچاق کالا میزان مشارکت مردمی، ثبات سیاسی، سلامت نظام حقوقی، سلامت نظام اداری، دسترسی سریع کشورها به کالاهای ضروری و راهبردی کشور و میزان رشد اقتصادی کشور کاهش می‌یابد و از طرفی با افزایش قاچاق کالا، میزان

خشونت سیاسی کشور افزایش می‌یابد. بر اساس یافته‌های پژوهش، می‌توان گفت مبارزه با قاچاق کالا می‌بایستی به صورت جدی در دستور کار دولت قرار گیرد و مبارزه با آن احتیاج به یک مدیریت همه جنبه و جهادی دارد و در صورت کنترل آن پیامدهایی از جمله ثبات سیاسی، مشارکت مردمی، بالا رفتن سلامت نظام حقوقی، کاهش خشونت سیاسی را در پی خواهد داشت.

همچنین، می‌توان گفت در زمینه مبارزه با قاچاق حمایت از تولید داخل، افزایش کیفیت تولیدات داخلی، اصلاح قوانین واردات و ... می‌تواند بسیار مؤثر باشد. ذکر این نکته ضروری است در مبارزه با قاچاق کالا سازمان‌های زیادی دخیل هستند و می‌بایستی در برخورد با آن، از توان همه سازمان‌های دخیل استفاده نمود.

منابع

- بوزان، باری (۱۳۷۸). مردم، دولتها و هراس، پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی
- بیابانی، غلامحسین (۱۳۹۱). قاچاق در شهرهای ساحلی، تهران، انتشارات رهروان پویش
- جمعی از نویسندگان (۱۳۸۱). بررسی قاچاق کالا و راهکارهای هدایت فعالیت‌های قاچاق به مسیرهای قانونی و رسمی، معاونت پژوهش جهاد دانشگاهی تهران
- رازینی، ابراهیم علی (۱۳۷۸). روش‌های منطقی کردن تعرفه‌ها در اقتصاد ایران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
- رازینی، ابراهیم علی (۱۳۷۸). روش‌های منطقی کردن تعرفه‌ها در اقتصاد ایران، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
- سالواتوره، دومینیک (۱۳۷۴). تئوری و مسائل اقتصاد بین الملل، ترجمه هدایت ایران پرور و حسن گلریز، نشر نی
- سیف، اله مراد (۱۳۸۷). قاچاق کالا در ایران، تهران، مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

عرب مازار یزدی، علی (۱۳۸۰). اقتصاد سیاه در ایران، یک رویکرد کلان اقتصادی، پایان نامه دکترا، دانشگاه علامه طباطبائی

محمودی، حسین (۱۳۸۴). مبارزه با جرائم اقتصادی (قاچاق کالا)، تهران، معاونت آموزش دانشگاه علوم انتظامی، انتشارات جهان جام جم

نیکوپور دیلمی، حسام (۱۳۸۱). تخمین حجم اقتصاد زیرزمینی در ایران و بررسی رابطه آن با برخی متغیرهای کلان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز

ولیدی، محمد صالح (۱۳۸۲). نگاهی به موقعیت کیفی اقتصادی در ایران، نشریه دادرسی، ش ۴۰، مهر و آبان.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی